

บทที่ 5

ลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่างในวรรณกรรม

เรื่องพระพุทธรเจ้าห้าพระองค์

จากการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องพระพุทธรเจ้าห้าพระองค์ฉบับ
สำนวนภาคใต้กับฉบับสำนวนภาคกลาง พบว่า วรรณกรรมทั้งสองสำนวนมีลักษณะร่วม
และลักษณะแตกต่างกัน สรุปได้ดังต่อไปนี้

ลักษณะร่วม หมายถึง สิ่งที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันของวรรณกรรม
เรื่องพระพุทธรเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคใต้กับฉบับสำนวนภาคกลาง เช่น หนังสือนี้
ทั้งสองสำนวนเป็นหลังสี่บุคหรือสมุดไทย ทั้งสองสำนวนเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนา
เป็นต้น

ลักษณะแตกต่าง หมายถึง สิ่งที่ไม่เหมือนกันของวรรณกรรมเรื่อง
พระพุทธรเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคใต้กับฉบับสำนวนภาคกลาง แม้ว่าหนังสือทั้ง
สองสำนวนเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนา แต่มีความแตกต่างกันหลายอย่าง เช่น กวี
ผู้แต่งเป็นคนละคน อยู่คนละภาค จึงทำให้เกิดลักษณะที่แตกต่างกันหลายประการ

การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่างของวรรณกรรม
เรื่องพระพุทธรเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคใต้กับฉบับสำนวนภาคกลาง ผู้วิจัยสรุป
จากหัวข้อต่อไปนี้

1. ลักษณะของวรรณกรรม
2. พุทธปรัชญาที่ปรากฏในวรรณกรรม
3. สภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม

ผลจากการศึกษาปรากฏ ดังนี้

ลักษณะของวรรณกรรม

ลักษณะร่วม

วรรณกรรมเรื่อง
พระพุทธเจ้าห้าพระองค์ทั้งสอง
สำนวนมีลักษณะร่วมกันดังนี้

1.1 ลักษณะภายนอกของ

วรรณกรรม

1.1.1 ลักษณะทั่วไป

ทั้งสองสำนวนเป็นหนังสือโบราณ
ประเภทหนังสือพุทธหรือสมุดไทย จาร
ด้วยอักษรไทย เส้นหมึกสีดำ

1.1.2 ลักษณะอักษร

ทั้งสองสำนวนเป็นอักษรไทยสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น ฉบับภาคใต้
กับฉบับภาคกลางเลขที่ 39 มี
พยัญชนะไทย 39 รูป ไม่มี ณ รุ
ท ฉ และ ฮ

รูปพยัญชนะพิเศษ คือ

ฎ ฏ รูปพยัญชนะที่ประสม
สระแล้วมีลักษณะพิเศษ คือ ช
และ ฟ

รูปสระพิเศษ คือ สระ
อะ และสระ อี

ลักษณะแตกต่าง

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้า
ห้าพระองค์ ทั้งสองสำนวนมีลักษณะที่แตก
ต่างกัน ดังนี้

1.1 ลักษณะภายนอกของ

วรรณกรรม

1.1.1 ลักษณะทั่วไป

สำนวนภาคกลาง ฉบับเลขที่ 40 เป็น
หนังสือโบราณประเภทหนังสือบุคคา หรือ
สมุดไทยคำ จารด้วยอักษรไทยเส้นรงค์
สีเหลือง และขาว ฉบับสำนวนภาคกลาง
จารหน้าละ 8 บรรทัด และ 10 บรรทัด
ส่วนฉบับภาคใต้จารหน้าละ 12 บรรทัด

1.1.2 ลักษณะอักษร

ฉบับเลขที่ 40 ไม่มี ฉ

รูปพยัญชนะพิเศษ คือ ธ

รูปพยัญชนะที่ประสมสระแล้ว
ที่มีลักษณะพิเศษในฉบับภาคใต้ คือ ช บ
ผ ส่วนฉบับภาคกลาง คือ ษ เมื่อใช้ พ
นำ ฎ จะเขียน wy และเมื่อใช้ ฟ ควบ
ร จะเขียน ww

รูปสระพิเศษในฉบับภาคกลาง
เลขที่ 40 คือ สระ อุ

ลักษณะร่วม

รูปวรรณยุกต์ฉบับภาคใต้
กับฉบับภาคกลาง เลขที่ 40 ใช้ 3
รูป คือ . ๖ ๗

1.1.3 ลักษณะอักษรวิธ

ทั้งฉบับสำนวนภาคใต้และสำนวน
ภาคกลาง มีลักษณะร่วมกันคือ

พยัญชนะต้นเสียงเดียว
กันใช้รูปปะปนกัน คือ เสียง /ค/
/ช/ /ท/ /น/ /ย/ /พ/ /ล/
และ /ฮ/

พยัญชนะต้นที่มีเสียง
ควบกล้ำทั้งสองสำนวนบางคำใช้
คำควบกล้ำ ในคำที่ไม่ควบกล้ำ

พยัญชนะต้นที่มีอักษรนำ
บางคำที่ปัจจุบันไม่มีอักษรนำ
แต่ในวรรณกรรมมีอักษรนำ

พยัญชนะสะกด
ทั้งสองสำนวนใช้

พยัญชนะสะกดไม่ตรงกับอักษรวิธ
ปัจจุบัน ส่วนมากสะกดตัวตรง
ตามมาตรา

ลักษณะแตกต่าง

รูปวรรณยุกต์ในฉบับภาคกลาง
เลขที่ 39 ใช้รูปเดียวคือ .

1.1.3 ลักษณะอักษรวิธ

ทั้งฉบับสำนวนภาคใต้และฉบับสำนวน
ภาคกลาง มีลักษณะแตกต่างกัน คือ

พยัญชนะต้นเสียงเดียวกันใน
ฉบับภาคกลางใช้รูปปะปนกัน คือ เสียง
/ช/ และ /พ/ แต่ฉบับสำนวนภาคใต้
ใช้ตรงตามอักษรวิธปัจจุบัน

พยัญชนะต้นที่มีเสียงควบกล้ำ
ในฉบับสำนวนภาคใต้ บางคำเขียน
ควบกล้ำตามเสียงพูด แต่ในฉบับสำนวน
ภาคกลางไม่มี

พยัญชนะต้นที่มีอักษรนำในฉบับ
สำนวนภาคกลาง ใช้ประวิสรรชนีย์ใน
พยางค์หน้าของคำ

การใช้การันต์ ในฉบับสำนวน
ภาคใต้ มีการันต์ถูกต้องเป็นบางคำ บางคำ
ไม่ตรงตามอักษรวิธปัจจุบัน ส่วนฉบับสำนวน
ภาคกลางไม่มีการันต์

ลักษณะร่วมการใช้สระ

สระหน้าทั้งสองสำนวน

ใช้ตามปกติ ไ-, ไ- มักมี ย ตาม

สระหลัง ทั้งสองสำนวน

ใช้รูปสระ อะ เป็นอ และรูปสระอา

เขียนติดกับอักษร และรูปสระ อา

เมื่อประสมคำกับพยัญชนะบางตัว

ทำให้รูปพยัญชนะเปลี่ยนไป

สระ ออ เมื่อประสมคำ

ที่ไม่มีตัวสะกดใช้เครื่องหมาย ๙ กำกับ

บนพยัญชนะต้น

สระบน ทั้งสองสำนวนใช้

รูป ๐ บังคับบนพยัญชนะต้นของคำที่

ประสมสระโอะมีตัวสะกด

คำที่ประสมด้วยสระ เออ

เอีย และ เอื้อ ใช้รูป เ-ย เ-ย

และ เ-ย

สระล่าง ทั้งสองสำนวน

มีคำบางคำที่ใช้รูป อ ในปัจจุบัน

แต่ในวรรณกรรมจะใช้รูป อ ส่วนคำ

ที่มีรูป อ กลับใช้รูป อ

การใช้วรรณยุกต์

ทั้งสองสำนวนมีคำบางคำที่ใช้รูป

ตรงข้ามกับปัจจุบัน เช่น คำเอกใช้

รูปวรรณยุกต์โท คำโทใช้รูป

วรรณยุกต์เอก

ลักษณะแตกต่าง

สระบนที่มีลักษณะแตกต่างกัน

คือ ฉบับสำนวนภาคกลาง เลขที่ 39

ใช้รูป ๑ แทนเสียง อี อี อี และ อี

ส่วนฉบับสำนวนภาคใต้ใช้ตามปกติ

สระล่าง ฉบับสำนวนภาคกลาง

เลขที่ 39 ใช้รูปสระ อู แทน อู ทุกคำ

และคำที่ประสมสระล่างที่มีตัวสะกด รูปสระ

จะอยู่ตรงตัวสะกด

การใช้วรรณยุกต์ มีลักษณะที่

แตกต่างกัน คือในฉบับสำนวนภาคกลาง

เลขที่ 39 มีรูปวรรณยุกต์ใช้เพียงคำเดียว

และมีรูปเดียว คือคำ "ว่า" และใช้รูป ๑

แทนคำที่มีรูปวรรณยุกต์โท

ลักษณะร่วม

รูปวรรณยุกต์ทั้งสองส่วนวางตรงตามตำแหน่งอักษรวิเศษปัจจุบัน และใช้รูปวรรณยุกต์ 3 รูป คือ

• • •

1.2 ลักษณะภายในของวรรณกรรมทั้งสองส่วนมีลักษณะร่วมกัน ได้แก่

1.2.1 ลักษณะคำประพันธ์ทั้งสองส่วนมีคำประพันธ์ประเภทกาพย์ สุรางคนางค์ 28 ปรางค์อยู่ ซึ่งใช้ในการบรรยายหรือพรรณาคความ

1.2.2 แนวคิดของเรื่อง ทั้งสองส่วนมีลักษณะร่วมกันคือ มีแนวคิดที่ "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" คนที่ทำความดีเมื่อตายแล้วจะได้ไปเกิดในสวรรค์ คนที่ทำความชั่วเมื่อตายแล้วจะได้ไปเกิดในนรก

1.2.3 คำโครงเรื่อง ฉบับสำนวนภาคใต้ ตอนที่ 1 เหมือนกับฉบับเลขที่ 40 ของสำนวนภาคกลาง ซึ่งเป็นเรื่อง

ลักษณะแตกต่าง

ฉบับเลขที่ 40 มีรูปวรรณยุกต์ตรีใช้กับคำ 2 คำ คือ หึ่ง (หึ่ง) และ เกิด (เกิด)

ฉบับสำนวนภาคใต้มีรูปวรรณยุกต์ตรีใช้เพียงคำเดียว คือ สึก (สูก)

1.2 ลักษณะภายในของวรรณกรรมทั้งสองส่วนมีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ

ฉบับสำนวนภาคใต้ใช้คำประพันธ์ 4 ชนิด คือ ร่ายยาว กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉิ่ง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ฉบับสำนวนภาคกลางเลขที่ 39 ใช้คำประพันธ์ 3 ชนิด คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉิ่ง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ส่วนฉบับเลขที่ 40 ใช้คำประพันธ์ชนิดเดียวคือ กาพย์สุรางคนางค์ 28

1.2.2 คำโครงเรื่องที่ไม่เหมือนกัน คือฉบับเลขที่ 39 ตอนที่ 1 กล่าวถึงพระพุทธโกษาไปแปลธรรมที่ลังกา ฉบับเลขที่ 40 ตอนที่ 2 กล่าวถึงการเดิน

ลักษณะร่วม

ราวที่เกี่ยวกับตำนานการกำเนิด
พระพุทธรูปเจ้าทั้งห้าพระองค์
ฉบับสำนวนภาคใต้
ตอนที่ 2 เหมือนกับฉบับเลขที่ 39
ของสำนวนภาคกลาง ซึ่งเป็น
เรื่องราวเกี่ยวกับพระบรมมัตถ์

1.2.4 กลวิธีการแต่ง
มีลักษณะร่วมกัน คือดำเนินเรื่องไป
ตามลำดับเวลาของการกำเนิด
พระพุทธรูปเจ้าแต่ละพระองค์จนจบสิ้น
ศาสนาของพระศรีอาริย์

1.2.5 การใช้
โวหารต่าง ๆ ทุกฉบับมี
บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร
อุปมาโวหาร และเทศนาโวหาร

ลักษณะแตกต่าง

ทางไปคูพระมาลัยเจดีย์ที่เมืองหงสาวดี

1.2.3 กลวิธีการแต่ง
มีลักษณะแตกต่างกัน คือการเปิดเรื่องใน
ฉบับสำนวนภาคใต้ ผู้แต่งกำหนดให้พระ-
พุทธรูปเจ้าเทศนาให้เทวดา สัมบุรุษและ
ประชาชนชายหญิงฟัง ส่วนฉบับสำนวน
ภาคกลาง ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องเอง
การจบเรื่อง ฉบับสำนวน
ภาคใต้ จบด้วยบทไหว้ครู ส่วนฉบับสำนวน
ภาคกลางฉบับเลขที่ 39 จบด้วยความตาย
และพิธีเกี่ยวกับการตาย ฉบับสำนวน
ภาคกลางเลขที่ 40 จบด้วยการสิ้นสุด
ศาสนาของพระศรีอาริย์ แล้วเกิดไฟ
บรรลัยกัลป์ไหม้ล้างโลก

1.2.4 การใช้โวหารต่าง ๆ
มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือฉบับสำนวน
ภาคกลางไม่มีสาธกโวหาร แต่มีสาธก
โวหารในฉบับสำนวนภาคใต้

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในวรรณกรรม

ลักษณะร่วม

พุทธปรัชญาที่มีลักษณะร่วมกัน ได้แก่

2.1 พุทธปรัชญาตามทฤษฎี

หลักธรรมของพระพุทธเจ้า ทุกฉบับมี

บุญกิริยาวัตถุ 3 อย่าง คือ

ทานมัย คือบุญที่สำเร็จด้วยการ

บริจาคทาน

ศีลมัย คือบุญสำเร็จด้วยการ

รักษาศีล

ภาวนามัย คือบุญสำเร็จด้วยการ

ภาวนา

2.2 พุทธปรัชญาตาม

แนวคิดชาวบ้าน ทุกฉบับเหมือนกัน

ในเรื่องต่อไปนี้

2.2.1 ความ

เชื่อเรื่องอำนาจปาฏิหาริย์ ได้แก่

อำนาจปาฏิหาริย์ของพระพุทธเจ้า

เกี่ยวกับพระวรกายและรัศมี อำนาจ

ปาฏิหาริย์ของตันพระศรีมหาโพธิ์

ลักษณะแตกต่าง

พุทธปรัชญาที่มีลักษณะแตกต่างกัน ได้แก่

2.1 พุทธปรัชญาตามทฤษฎี

หลักธรรมของพระพุทธเจ้ามีลักษณะที่

แตกต่างกัน คือ ฉบับสำนวนภาคใต้ มี

อริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ ปฏิจจนูปบาท

ธรรมมีอุปการะมาก กุศลมูล อกุศลมูล

เบญจศีล และโพชฌงค์ 7 แต่ในฉบับ

สำนวนภาคกลางไม่ปรากฏธรรมะเหล่านี้

2.2 พุทธปรัชญาตามแนวคิด

ชาวบ้าน มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ

2.2.1 ความเชื่อ

เรื่องอำนาจปาฏิหาริย์ฉบับสำนวนภาคใต้

กล่าวถึงปาฏิหาริย์ของธาตุที่พระพุทธเจ้า

ทรงลอยอธิษฐาน แต่ฉบับสำนวนภาคกลาง

กล่าวถึงปาฏิหาริย์ของธาตุที่พระศรีอาริย์

ทรงลอยอธิษฐาน

อีกประการหนึ่งในฉบับสำนวน

ภาคใต้ กล่าวถึงปาฏิหาริย์ของมัจฉานุคะ

เหาะได้ แต่ในฉบับสำนวนภาคกลาง

ไม่กล่าวถึง

ลักษณะร่วม

2.2.2 ความเชื่อ

เรื่องพระพุทธเจ้าและพระศรีอาริย์ ทั้งสองส่วนเชื่อว่ามีพระพุทธเจ้า ตรัสรู้แล้ว 4 พระองค์ และพระศรีอาริย์จะเป็นองค์ที่ 5 คนที่เกิดในศาสนาของพระศรีอาริย์ จะมีรูปร่างสวยงามเหมือนกัน และมีสุขสบายทั่วกัน

2.2.3 ความเชื่อ

เรื่องการเวียนว่ายตายเกิดทั้งสองส่วน เชื่อว่าทุกคนเมื่อตายไปแล้ว จะเกิดอีกตามผลกรรมที่ได้กระทำไว้

2.2.4 ความเชื่อ

เรื่องนรก สวรรค์ ทั้งสองฉบับ มีความเชื่อว่า นรก สวรรค์ มีจริง ผู้ใดกระทำความดีไว้มาก จะได้ไปเกิดในสวรรค์ ผู้ใดที่กระทำความชั่วไว้มากจะไปได้เกิดในนรก

2.2.5 ความเชื่อ

เรื่องเทวดา ทั้งสองฉบับมีความเชื่อว่า เทวดามีจริง เทวดาจะคอยช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครองผู้ที่กระทำความดี

ลักษณะแตกต่าง

2.2.2 ความเชื่อเรื่อง

พระพุทธเจ้าและพระศรีอาริย์ มีลักษณะที่แตกต่างกันคือ ฉบับส่วนภาคใต้ กล่าวว่าพระพุทธเจ้าทุกพระองค์จุติลงมาจากสวรรค์ แต่ในฉบับส่วนภาคกลาง ไม่กล่าวถึง

2.2.3 ความเชื่อเรื่อง

กฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องชาติ ภพ และความเชื่อเรื่องนิพพานปรากฏในฉบับส่วนภาคใต้ ไม่ปรากฏในฉบับส่วนภาคกลาง

สภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม

ลักษณะร่วม

3.1 สภาพสังคม ทั้งสอง
สำนวนมีลักษณะที่เหมือนกัน คือ

3.1.1 สภาพสังคม

พุทธศาสนาทั้งสองสำนวนมีข้อความ
บ่งบอกว่า ชาวไทยพุทธรู้เรื่องราว
ของพระพุทธเจ้า รู้จักคุณของ
พระรัตนตรัย รู้จักการรักษาศีลห้า
และการทำบุญให้ทาน

3.1.2 สภาพสังคม

เกษตรกรรม ทั้งสองสำนวนสะท้อน
ภาพสังคมเกษตรกรรมที่มีการทำนา

ลักษณะแตกต่าง

3.1 สภาพสังคม ทั้งสองสำนวน
มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ

3.1.1 สภาพสังคม

พุทธศาสนาในฉบับสำนวนภาคกลาง
กล่าวถึงการเทศน์มหาชาติ แต่ในฉบับ
สำนวนภาคใต้ไม่กล่าวถึง

3.1.2 สภาพสังคม

เกษตรกรรม มีลักษณะที่แตกต่างกันคือ
ฉบับสำนวนภาคใต้สะท้อนภาพการลง
แขกเกี่ยวข้าว ส่วนฉบับสำนวนภาค
กลางสะท้อนภาพการทำนาด้วยการใช้
วัวไถนา

3.1.3 ความอุดมสมบูรณ์

ในท้องถิ่น และภาพสังคมที่สงบสุขมีใน
ฉบับสำนวนภาคใต้ ไม่มีในฉบับสำนวน
ภาคกลาง

3.1.4 สังคมเครือญาติ

ไม่มีในฉบับสำนวนภาคใต้ แต่มีใน
ฉบับสำนวนภาคกลาง

ลักษณะร่วม	ลักษณะแตกต่าง
<p>3.1.3 ค่านิยมในสังคม ทั้งสองสำนวนมีค่านิยมที่มีต่อบิดามารดา และครูอาจารย์ แสดงให้เห็นความรักเคารพ และระลึกพระคุณของบิดามารดา และครูอาจารย์</p>	<p>3.1.5 ค่านิยมในสังคม ที่มีลักษณะแตกต่างกัน ได้แก่ ค่านิยมในการกินหมาก มีในฉบับสำนวนภาคใต้ ไม่มีในฉบับสำนวนภาคกลาง</p>
	<p>3.2 วัฒนธรรม มีความแตกต่างกัน คือ ฉบับสำนวนภาคใต้ปรากฏวัฒนธรรมการใช้ภาษาถิ่น ส่วนฉบับสำนวนภาคกลางปรากฏประเพณีเกี่ยวกับการตาย</p>

ลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่างที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระพุทเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคใต้และฉบับสำนวนภาคกลาง ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สันนิษฐานว่า ระดับการศึกษาของผู้แต่งทั้งสองสำนวนน่าจะอยู่ในระดับเดียวกัน เห็นได้จากลักษณะของวรรณกรรมที่มีลักษณะร่วมกันหลายอย่าง เช่น ลักษณะทั่ว ๆ ไป ลักษณะอักษรและอักษรวลี ลักษณะคำประพันธ์ แนวคิดของเรื่อง เป็นต้น

ลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่างด้านพุทธปรัชญาที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้งสองสำนวน แสดงให้เห็นว่าคนไทยทั่วไปนับถือศาสนาพุทธในระดับชาวบ้านมากกว่าตามทฤษฎีหลักการของพระพุทเจ้า ทั้งนี้เพราะพุทธปรัชญาตามแนวคิดชาวบ้านปรากฏอยู่มากกว่าพุทธปรัชญาตามทฤษฎีหลักการของพระพุทเจ้า

ส่วนสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ ทั้งที่เป็นลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่าง ซึ่งมีสังคมพุทธศาสนา สังคมเกษตรกรรมและค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ล้วนเป็นภาพที่สะท้อนสังคมไทยทั้งสิ้น แม้ว่าค่านิยมบางอย่างมีความแตกต่างกัน เช่น ค่านิยมในการกินหมากที่ปรากฏในฉบับสำนวนภาคใต้ ก็เป็นค่านิยมของคนไทยทั่วไปที่ปฏิบัติกันมาช้านาน แม้ว่าปัจจุบันนี้ ค่านิยมในการกินหมากจะเปลี่ยนไปบ้างแล้ว แต่ก็ยังคงพบเห็นได้ในท้องถิ่นชนบททั่วไป